

JÄTTIPUTKET (*Heracleum persicum* -ryhmä)

Aasiasta kotoisin olevat jättiputket ovat levinneet laajalle Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Jättiputkia on useita lajeja, joiden erottaminen toisistaan on hankalaa, ja siksi niistä puhutaan yleensä jättiputkiryhmänä. Yleisimpien kaukasianjättiputken (*Heracleum mantegazzianum*) ja persianjättiputken (*Heracleum persicum*) lisäksi Pohjois-Euroopassa tavataan armenianjättiputkea (*Heracleum sosnowskyi*). Jättiputket ovat haitallisia vieraslajeja, jotka erittäin kilpailukykyisinä ja vaatimattomiin

kasvuolosuhteisiin sopeutuvina valtaavat uusia elinympäristöjä tehokkaasti.

Kaikki kolme jättiputkilajia voivat olla vaarallisia ihmiselle, sillä jättiputkien kasvineste voi aiheuttaa yhdessä auringonvalon kanssa vakavia palovamman kaltaisia, hitaasti parantuvia tai jopa pysyviä iho-oireita. Jättiputkien käsittelyssä tulee noudattaa varovaisuutta ja käyttää suojavarusteita. Suuret kasvustot kannattaa jättää ammattilaisen torjuttavaksi.

© LEENA PARTANEN

1. TUNTOMERKIT

- **Korkeus:** 2–5 metriä.
- **Lehdet:** Kookkaat, liuskoittuneet, yhdessä lehtiruodin kanssa jopa 3 metriä pitkät.

- **Kukinto:** Monihaarainen kupera kukinto voi olla yli puoli metriä leveä. Kukat ovat valkoisia tai vaaleanpunaisia.

- **Varsi:** Läpimitaltaan jopa 10 cm ja karvainen. Kaukasian- ja armenianjättiputket ovat yksivartisia ja niiden varressa on punaisia tai punaruskeita laikkuja.

© KATI KINNUNEN / WWF

2. LEVIÄMINEN

- **Kukinta-aika:** Kesä-elokuu.
- **Siemenet:** Siemenet kypsyvät heinä-elokuussa. Yksi kasvi voi tuottaa, jopa 80 000 siementä.
- **Leviämistavat:** Jättiputket lisääntyvät lähinnä siemenistä. Siemenet itävät hyvin ja ne säilyvät itävinä maassa useita vuosia.
- **Kasvupaikat:** Jättiputket suosivat aurinkoisia ja reheviä kasvupaikkoja, mutta pärjäävät hyvin myös vaatimattomissa olosuhteissa. Jättiputkiesiintymiä löytää pelloilta, metsistä, tienvarsilta ja rannoilta. Monet esiintymistä ovat puutarhakarkulaisia ja löytyvät ihmisasutuksen läheisyydestä, esimerkiksi hylätystä maatalon pihapiiristä.

3. TORJUNTAMENETELMÄT

- **Ajoitus:** Torjunta on helpointa tehdä heti kasvukauden alussa ja viimeistään ennen siementen kypsymistä.
- **Kaivaminen juurineen:** Hentojuurisia siementaimia voi kitkeä käsin kunnollisilla työhanskoilla. Suurempien yksilöiden torjunta onnistuu katkaisemalla pääjuuri pistolapiolla tai kaivamalla koko juuristo pois.
- **Niittäminen:** Laajoissa kasvustoissa niittäminen on hyvä vaihtoehto. Niittäminen on helpointa ja turvallisinta, kun kasvusto on matalaa.
- **Kukintojen kerääminen:** Ehkäisee uusien siementen tuotannon. Se on ensiapua leviämisen estämiseksi ja usein myös tehokasta, koska jättiputket lisääntyvät pääasiassa siemenistä.
- **Peittäminen:** Pienialaisen kohteen voi näivettää peittämällä sen auringonvaloa läpäisemättömällä muovilla.
- **Jatkotoimenpiteet:** Torjunnan jälkeen kohteen seuranta tulee jatkaa, sillä jättiputken siemenet säilyvät siemenpankissa vuosien ajan.

4. KASVIJÄTTEEN HÄVITTÄMINEN

- **Ennen siementen kypsymistä:** Kun torjunta suoritetaan oikea-aikaisesti ennen siemenkotien kypsymistä, syntynyt kasvijäte voidaan kompostoida.
- **Siementä sisältävä materiaali:** Hävitettävä huolellisesti. Kerätään kaksinkertaiseen muovipussiin ja hävitetään poltettavassa sekajätteessä.
- **Paikalliset ohjeet:** Varmista asuinpaikkakuntasi vieraslajijätteen käsittelyohjeistus kunnasta tai jäteasemalta.

5. TARVITTAVAT VARUSTEET

- **Suojavarusteet:** Kasvinesteen pääsy ihokontaktiin ja silmiin tulee estää. Tarvittavia suojavarusteita ovat suojavaatetus (esimerkiksi hyvälaatuinen kertakäyttöhaalari), suojalasit, hengityssuojain ja kumisaappaat.
- **Kitkentätyökalut:** Pistolapio suurien kasvien varren katkaisuun ja kaivamiseen.
- **Niittovälineet:** Jättiputken niittäminen tulee tehdä viikatteella. Koneellisessa niitossa riski kasvinesteen roiskumiselle kasvaa.
- **Jätesäkit:** Siementä sisältävien kasvinosien hävittämiseen.

